چشم‌انداز فرهنگی هورامان ثبت جهانی شد

دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو ایران، از ثبت جهانی چشم‌انداز فرهنگی هورامان (اورامانات) به‌عنوان بیست‌وششمین میراث ملموس کشورمان در فهرست میراث جهانی یونسکو خبر داد. به گزارش جام‌جم، حجت‌ا... ایوبی دراین‌باره اظهار کرد: در نشست روز گذشته چهل‌وچهارمین اجلاس کمیته میراث جهانی یونسکو در شهر فوجوی چین، پرونده «چشم‌انداز فرهنگی هورامان / اورامانات» موردبررسی قرار گرفت و با تصویب اعضای کمیته، به‌عنوان بیست‌وششمین میراث ملموس کشورمان در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شد. او عنوان کرد: باهمت بسیار خوب کارشناسان ایرانی، وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و همکاران ارجمند کمیسیون ملی یونسکو در ایران و دفترنمایندگی ایران در پاریس این اتفاق فرخنده به ثمر نشست. همچنین باید از مدیران، مسؤولان و هنرمندان استان‌های کردستان و کرمانشاه که در این راه تلاش‌های قابل‌توجهی کردند، تشکر کنم.

درنگ

مرز دل‌ها بسته نمی‌ماند

مهدی توکلیان

فعال فرهنگی

مرزهای جغرافیایی را می‌شود بست، اما مرز دل‌ها را نمی‌شود مسدود کرد. تاریخ تشیع، فراز و نشیب‌های بسیاری از بسته شدن راه عتبات عالیات به خود دیده و در ادوار مختلف تاریخی نیز شیعیان و شیفتگان بسیاری برای رسیدن به اعتاب مقدس و متبرك، هزینه‌های سنگین مادی و معنوی پرداخت کرده‌اند.

مطالعه خطی و انباشتی تاریخ تشیع، معرف این واقعیت است که مناسبت‌های مهمی چون اعیاد قربان و غدیر، برگزاری آیین‌هایی چون دعای عرفه و شب‌های قدر، مراسم عزاداری به‌ویژه محرم و صفر و آیین پیاده‌روی اربعین از جمله آرزوهای شیعیان و مشتاقان است که بتوانند در سرزمین عراق و در جوار مضجع شریف و مرقدهای نورانی حضرات معصومین مدفون در عتبات عالیات برگزار کنند. دغدغه‌ای که سالیان کرونایی بر دل‌های مشتاق بسیاری حسرتی بزرگ را به‌جا گذاشته است.

زائران بسیاری به گواه تاریخ، برای رفتن و رسیدن، از جان گذشتن را قبول کرده‌اند، اما در شرایط کرونایی و پساکرونایی اخیر نکته‌ای قابل تأمل، حیرت‌انگیز و تعجب‌آور است، این‌که در زمانه‌ای که راه برای رفتن به سواحل کشورهایی چون ترکیه، قبرس و... باز است و محدودیت‌های خاصی نیز لحاظ نمی‌شود، راه برای تشرف به عتبات عالیات مسدود است و هزینه‌های مادی و معنوی بسیاری دارد. در این ایام کرونایی با امواج جدید و نوظهورش، پیامك‌های تبلیغاتی سفر چندروزه باکمترین هزینه به بهترین نقاط توریستی، برای بسیاری ارسال می‌شود و علاقه‌مندان خاص این سفرها هم برای ارزان بودن و امکانات راحتی که در طول سفر مهیا شده است، استقبال کرده و به بهانه‌های متفاوت بار سفر می‌بندند؛ گاهی به بهانه واکسن کرونا و زمانی برای گذران زمان و تفریح. در حالی که سفر چند روزه به عتبات عالیات، هزینه چند برابری دارد. از تهیه ویزا با قیمت دلاری غیرمتعارف در برابر سفر به کشورهایی که برای تهیه ویزا نیاز به هزینه ندارند گرفته تا انواع تخفیف‌های مراکز اقامتی، توریستی، رستوران‌ها، کافه‌ها و... که ریشه بسیاری از این تخفیف‌ها و ارزانی‌ها شاید براساس سیاست‌های فرهنگی همان کشورها تنظیم شده است. آنها علاقه‌مندان به این نوع مسافرت‌ها را به کشورهای خود جذب کرده، با ارائه انواع خدمات و دادن وعده‌هایی مختلف، سرمایه مردم را نیز به سمت کشورهای خودکشانده و در جذب شهروندان غیربومی فعالیت می‌کنند.

نکته مهم دیگر در این ایام بی‌توجهی در ارزان شدن سفر به عتبات عالیات از سوی مسولان امر است، نکته مهمی که هرگز در مطالبات رسانه‌ای نیز نقش پررنگی نداشته و این اتفاق در حالی رخ می‌دهد که سفر به غیر از زیارت، دارای موانع بسیاری نبوده، محدودیتی ندارد و کمترین هزینه‌ها را داراست. در حالی که سفر به اعتاب مقدس و اماکن مذهبی دارای هزینه بسیار بوده که باعث عدم تشرف بسیاری از مشتاقان می‌شود. باور همه جامعه فرهنگی، حفظ جامعه در برابر شیوع ویروس کرونا و کاهش مبتلایان و کنترل این بیماری است. طبیعی است که اگر سیاست نظام سلامت تعطیلی و محدودیت سفرها باشد، وظیفه همه رعایت پروتکل‌ها و سفر نرفتن است. اما وجود تناقض در سیاست‌های اعمالی و باز بودن تورهای خارجی و بسته بودن فعالیت تورهای عتبات، جای گله و تأمل دارد.

دیوار نگاره میدان ولی‌عصر به مناسبت عید غدیرخم

عکس: فرهیختگان وحید سرابی

شبکه نوادگان مولود کعبه از مرزهای جغرافیایی جهان عبور کرده و امروز یکی از بزرگ‌ترین خانواده‌های جهان هستند

سرزمین بی‌مرز سادات

گروه فرهنگی

جشن غدیر در کنار صدها میلیون مهمان، ده‌ها میلیون میزبان دارد. میزبان جشن غدیر، سادات جهان هستند که روزگاری از عوامل اصلی گسترش اسلام در جهان بوده‌اند و ساماندهی و رهبری جنبش‌های انقلابی علیه ظلم و بی‌عدالتی را در روزگاری که تشیع در اقلیت بوده، به انجام رسانده‌اند تا امروز که به یکی از مکاتب جریان‌ساز جهان بدل شده‌است. این‌که سادات و شبکه سیدهای جهان را میزبان جشن غدیر می‌دانیم، صرفا از این بابت نیست که در جشن بزرگ غدیر پذیرای دوستداران اهل بیت(ع) می‌شوند و عیدی می‌دهند؛ آنها در هر سرزمینی در هر کجای جهان، از نسل پیامبر(ص) و از نوادگان حضرت علی(ع) و یگانه دختر پیامبر اسلام حضرت فاطمه(س) هستند. سیدهای جهان یک خانواده میلیونی هستند؛ جمعیت این جامعه به بیش از صد میلیون نفر رسیده و حضورشان به کشور ما و دیگر کشورهای مسلمان خلاصه نمی‌شود. سادات، ساکنان بی‌مرزترین سرزمین جهان هستند که ریشه‌های مشترک و محکم دارند. در این مطلب نگاهی کرده‌ایم به خانواده‌های سید و شبکه سادات در ایران و جهان که با میزبان‌های جشن غدیر کمی بیشتر آشنا شویم.

سیدهای جهان

۱۰۰ میلیون نفر و بیشتر تعداد سیدهای جهان است. این جامعه آماری بزرگ نمی‌تواند ساکن یک کشور باشد اما سیدهای جهان در کدام کشورها زندگی می‌کنند؟ اولین پاسخ روشن این سؤال، کشور خودمان است. خاندان سادات در تقریبا تمام استان‌های ایران حضور دارند. به‌جز ایران در کشورهای عراق، یمن، افغانستان، پاکستان، ازبکستان، لبنان، بنگلادش، کشمیر، عربستان، مصر، مراکش، اندونزی، هند، میانمار، یونان، سودان، آذربایجان، گرجستان و... حتی در چین، سوئد، ترکیه، استرالیا و اتریش خانواده‌های سید شناسایی و آمارشان به ثبت رسیده‌است.

سیدهای ایران

۶ میلیون نفر در ایران سید هستند. البته این طبق آخرین دستاوردهای آماری مربوط به چهار سال پیش است و امروز حتما این رقم بزرگ‌تر شده‌است. از قدیم رسم بر این بوده که سیدها شجره‌نامه خود را پشت قرآن ثبت می‌کردند و طبق همین دستاوردهای آماری بسیاری از سادات ایرانی فرزندان نوادگان امام موسی کاظم(ع) هستند که برای زیارت امام رضا(ع) در طوس راهی ایران شده‌اند. برخی سادات ایران چند دهه قبل از نوادگان امام موسی کاظم(ع) در شهرهای شیعه‌نشین قم، دیلمان سابق یا همان مازندران امروز، ری و سبزوار ساکن بوده‌اند.

سرشاخه‌های سادات

سادات در جهان دو سر شاخه اصلی دارند: سادات علوی، سادات هاشمی.

سادات علوی: نوادگان حضرت علی(ع) هستند از پسرانی که خوله دختر قیس، ام‌البنین و صهباء ثعلبیه مادرانشان بوده‌اند.

سادات هاشمی: دسته دوم نوادگان حضرت علی(ع) از امام حسن(ع) و امام حسین(ع) که مادرشان حضرت فاطمه(س) بوده‌اند. سادات هاشمی بسته به انتساب‌شان به عنوان سادات حسنی یا حسینی شناخته می‌شوند.

سرشاخه‌های اصلی سادات در ایران به‌جز سادات هاشمی، حسنی و حسینی چند سرشاخه دیگر هم دارد که از آن جمله می‌توان به سادات موسوی و رضوی اشاره کرد.

سادات موسوی: از نسل فرزندان امام موسی کاظم(ع) هست و ازجمله مهم‌ترین خاندان‌های این دسته از سادات می‌توان خاندان‌های علمی آیت‌اللهی شیرازی، آیت‌اللهی یزد، اصفهانی، بجنوردی، بهبهانی، جزایری، خمینی، خوانساری، زنجانی، شهرستانی، شیرازی، صدر، کشفی، گلپایگانی، مشعشعی و میرلوحی اشاره کرد.

سادات رضوی: این سادات که به رضویان هم شهرت دارند، از نسل محمد الاعرج بن احمد بن موسی مبرقع فرزند امام محمدتقی(ع) هستند و بیشتر حضور این سادات در مشهد، قم و همدان است، گرچه در شهرهای دیگر نیز کم و بیش می‌توان سادات رضوی را دید.

در پژوهش‌هایی که انجام شده به این چهار سرشاخه اصلی چند سرشاخه دیگر هم اضافه شده که عبارتند از: سادات علوی غیرفاطمی که از نسل حضرت عباس و محمدحنفیه پسران حضرت علی(ع) هستند، سادات طالبی غیر علوی که از نسل عبدا... جعفرو عقیل‌بن ابی طالب هستند. سادات نقوی از نسل امام هادی(ع) و سادات جعفری که از نسل امام صادق(ع) هستند.

سرشاخه‌ها و خاندان سادات

خاندان معروف سادات در کشورمان از سرشاخه‌های اصلی به وجود آمده‌اند و در طول قرون متمادی شبکه بزرگی از سادات را شکل داده‌اند که شاید شناختن برخی از مهم‌ترین‌ها خالی از لطف نباشد.

به‌عنوان نمونه خاندان طباطبایی، شجریان، گلستانه، حکیم و عبدالوهابی از سادات حسنی هستند. از سرشاخه سادات حسینی نیز می‌توان به خاندان حسینی آقامالی، پورسروقد، میرحسینی، حسینی میرزایی، حسینی نامی و سجادی تفرش اشاره کرد و بد نیست بدانید که رهبر معظم انقلاب، گوهرشاد حسابی، مادر پروفسور سیدمحمود حسابی و نیز خود پروفسور سیدمحمود حسابی و پروفسور سیدعبدالحسین میرسپاسی از پیشگامان آموزش روان‌شناسی ایران و مؤسس بیمارستان میمنت نیز ازجمله سادات این سلسله هستند.

سادات حسینی در ایران بسیار هستند و از جمله فامیل‌های زیرمجموعه خاندان‌های سرشاخه سادات‌حسینی می‌توان به این فامیل‌ها اشاره کرد: اشکذری، رکن‌الدینی، شمس‌الدینی، خاتمی، مدرس، بحرالعلومی، علمی، امامی، اشکوری، گلستانه، بروجردی، خاتون آبادی، دیباجی، دستغیب، خسروشاهی، فاضلی، طالقانی، غرابی، دشتکی، زاهدی اقدم، سدهی، میردامادی، شهیدی، شهرستانی، قزوینی، حاجی سیدجوادی، شریعت، ابوترابی، کاشانی، میلانی، میرزای شیرازی، مرعشی، ترابی، فرخی، هدایتی، ریوندی، قلمکاریان و کلی فامیل دیگر.

از سادات موسوی هم بد نیست به چند فامیل مشهور از جمله بجنوردی، بهبهانی، جزایری، خمینی، خوانساری، کشفی، صدر، گلپایگانی، مشعشعی، میرلوحی، جزایری، صدرعاملی، ابطحی، سیدرضی، علم‌الهدی و جمال‌زاده اشاره کرد که ازجمله معروف‌ترین شخصیت‌های این خانواده‌ها سیدمحمدعلی جمال‌زاده، مهران مدیری، رسول صدرعاملی و دکتر حسابی را می‌شود نام برد.

محمدعلی جمال‌زاده

رسول صدرعاملی

مهران مدیری

محمود حسابی

نمونه‌ای از شجرنامه سادات مرعشی در شوشتر؛ از قدیم رسم بر این بوده که سیدها شجره‌نامه خود را پشت قرآن ثبت می‌کردند

یاعلی بگوییم و جشن را آغاز کنیم

امید رحمانی

جام‌جم

معمولا هر یک از جشن‌ها و اعیاد و مراسم‌های سنتی جهان را با عناصر و المان‌ها و نشانه‌های تصویری ویژه و به‌خصوصی می‌شناسیم. مثلا وقتی از عید نوروز حرف می‌زنیم، بلافاصله سفره هفت‌سین را به یاد می‌آوریم. وقتی از چهارشنبه‌سوری می‌گوییم، رسم پریدن از روی آتش یادمان می‌آید. وقتی از محرم، تاسوعا و عاشورا و مراسم عزاداری این روزها حرف می‌زنیم، یاد زنجیر، علم، پرچم، طبل و سنج می‌افتیم. وقتی صحبت از کریسمس می‌شود، درخت تزئین شده کاج و بابانوئل و کیسه هدایایش به ذهن می‌آید. وقتی از هالووین حرف می‌زنیم، کدو و چهره‌های وحشت‌آفرین و لباس‌های مخصوص و عجیب‌وغریب این جشن را به یاد می‌آوریم. جشن‌ها و مراسم‌های دیگر را هم اگر مرور کنید و به یاد بیاورید، معمولا به عناصر و نمادهای ویژه و منحصربه‌فردی می‌رسید. اما عموما اعیاد و مراسم‌های دینی و مذهبی جهان اسلام، فارغ از اعمال و عبادات و مناسک مخصوص، نماد و نشانه تصویری برجسته و واضحی ندارد و عموما طوری نیست که مردم بلافاصله با نام این مناسبت‌ها، آنها را به یاد بیاورند.

هرچند دلبستگی مومنان و دینداران به سنت‌ها، تام و تمام مبتنی به ایمان و اعتقاد و باور آنهاست و نیازی به نماد و عناصر و نشانه‌های عینی و قابل رویت نیست اما چنین نمادهایی دست‌کم به ترویج ظاهری اعیاد، مراسم‌ها و سنت‌های اسلامی کمک می‌کند و شوروحال عمومی و یکدستی را در جامعه به‌وجود می‌آورد.

عید غدیرخم که یکی از بزرگ‌ترین اعیاد و مناسبت جهان اسلام و به اعتقاد شیعیان، مهم‌ترین و بزرگ‌ترین جشن است، قابلیت فراوانی برای طراحی و ایده‌پردازی نشانه‌ها و نمادهای عینی دارد و می‌توان آن را به بهترین شکل و شمایل در جامعه و سطح کشورهای مسلمان به‌ویژه ایران برگزار کرد، به شرطی که نیت و همت و اراده‌ای جمعی در کار باشد و آن حب و ارادت قلبی و فکری، ظاهر ماجرا را هم مثل همه آن جشن‌ها و اعیاد و مراسم‌های دارای نماد، جدی بگیرد. این جدیت و رویه، بیشتر از هر چیز در نسل جوان، نوجوان و کودکان اثرگذار خواهد بود و بچه مسلمان‌ها، به مرور صاحب نمادها و نشانه‌هایی برای یادآوری عید غدیرخم می‌شوند که خوشایند و دلپذیر است و ضمن ایجاد یک وحدت و شوروحال و نشاط جمعی، باور دینی و معنوی آنها را هم تقویت می‌کند و باعث می‌شود اعیاد دینی و مذهبی جهان اسلام هم، در مقیاس جهانی، شکل و شمایل باشکوه‌تر و جذاب‌تری داشته باشد. هرچند تاکید می‌کنیم، مناسبت‌ها و سنت‌های اسلامی، نیاز به بزک کردن و جلوه‌گری ظاهری ندارند، اما برای تاثیرگذاری بیشتر به‌خصوص بر نسل جوان و در جهانی که جهان مسیحیت و غرب با تکیه بر همین عناصر و نمادهای جذاب و پرکشش و پرزرق‌وبرق، نسبت به جلب نظر و جذب جوانان به لحاظ اعتقادی اقدام می‌کنند و با نفوذ هالیوود، این طرز تفکر را جا می‌اندازند و ترویج می‌کنند، نباید از طراحی نماد و نشانه‌های اسلامی در اعیاد و جشن‌ها و مراسم‌های دینی و مذهبی غافل بود.

به‌جز برگزاری جشن‌های عید غدیر و آذین‌بندی شهرها و روستاها، پوشیدن لباس‌های نو، معطر بودن، صله رحم، اعمالی چون غسل، روزه، اطعام مومنین و پخش شیرینی و شربت در معابر و خیابان‌ها، زیارت امین‌ا... و... که سنت همیشگی شیعیان و محبان حضرت‌علی(ع) در شب و روز جشن عید غدیر خم است، می‌توان با فکر و ایده و پیشنهادهای تازه به جذاب‌تر و باشکوه‌تر شدن این سنت و واقعه مبارک کمک کرد و به مرور به نمادها و نشانه‌های برجسته‌ای دست یافت. طراحی تی‌شرت‌ها و لباس‌هایی منقش به آثار نقاشی و خوشنویسی مرتبط با عید غدیر خم و امامت امام علی(ع)، ازجمله این کارها می‌تواند باشد. به‌عنوان‌مثال چاپ تابلوی غدیر استاد محمود فرشچیان یا آثار خوشنویسی اساتید که اشعار مرتبط با عید غدیر را خطاطی کرده‌اند، روی جامه‌ها یا چاپ روی بج‌ها و پیکسل‌ها و توزیع آن در میان جوانان و کودکان، ضمن معرفی آثار به نسل تازه، واجد بارزیبایی‌شناسی بصری و تاثیرگذاری معنوی توامان است.

می‌توان از انبوه طرح‌ها، نقاشی‌ها، خوشنویسی‌ها و نقاشیخط‌ها در این زمینه برای دیوارنگاره‌ها و بنرهای شهری و محیطی و آذین‌بندی‌های سطح جامعه و سردر و روی شیشه فروشگاه‌ها و مغازه‌های مختلف استفاده کرد تا مردم به‌طور محسوس و در ظاهر هم جشن و شور و نشاط عید غدیر خم را درک و دریافت کنند و با آن همراه شوند.

اگرچه بنا به رسمی نانوشته و شاید به اشتباه، از خرما برای توزیع در مراسم عزاداری استفاده می‌شود، اما اتفاقا می‌توان به یاد و به عشق حضرت علی(ع)، خرما را همراه شیر و نان (از خوراک‌های حضرت)، به‌عنوان شربت و شیرینی و به میمنت و مبارکی عید غدیر در سطح شهر و روستا توزیع کرد.

طراحی گیفت‌ها و استیکرهای مرتبط با غدیر و استفاده از سخنان ارزشمند حضرت علی(ع) از نهج‌البلاغه در فضای مجازی و در پیامک‌های اپراتورهای تلفن‌همراه، می‌تواند از دیگر اقدامات موثر در این زمینه باشد. همچنین راه‌اندازی پویش‌های خودجوش مردمی در این روز برای انجام کارهای خیر – به اندازه وسع و توان اشخاص- چه در فضای مجازی و چه به‌صورت واقعی و فیزیکی هم پیشنهاد می‌شود. کاری که کم‌وبیش انجام می‌شود اما انتظار می‌رود در جشنی که از آن به‌عنوان بزرگ‌ترین جشن و عید شیعیان یاد می‌شود، بیش از پیش چنین طرح‌ها و فکرها و ایده‌های با ذوق و خلاقانه‌تری جدی گرفته شود و به مرحله اجرا برسد.